

اهمیت انرژی‌های پاک از منظر حقوق بشر و تعهدات حقوق بشری دولت‌ها در تأمین انرژی با تأکید بر رویه قضایی*

ولی‌الله نصیری

دانشجوی دوره دکتری حقوق بین‌الملل عمومی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مراغه، مراغه،

ایران

حسین ثریائی آذر*

استادیار گروه حقوق بین‌الملل دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مراغه،

مراغه، ایران

حجت سلیمی توکمانی

دانشیار گروه حقوق دانشکده الهیات دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

چکیده

از دیدگاه نهادهای حقوق بشری تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی، طیف گسترده‌ای از حقوق بشر را تهدید می‌کند. در نتیجه، دولت‌ها در اتخاذ سیاست‌های تأمین انرژی بی‌قید و شرط نبوده و دارای تعهدات گسترده‌ای درباره حقوق بشر هستند. این تحقیق با روش «توصیفی-تحلیلی» و با استفاده از آرای قضایی، در پی بررسی این مسئله است که انرژی‌های پاک از منظر حقوق بشر چه اهمیت و جایگاهی دارند؟ همچنین با توجه آثار زیان‌بار تغییرات اقلیمی، دولت‌ها درباره اتخاذ سیاست‌های قابل قبول انرژی چه تعهداتی دارند؟ نتایج تحقیق نشان می‌دهد اصول و قواعد حقوق بشر و حقوق بین‌الملل محیط زیست دو دسته از تعهدات «شکلی» و «ماهوی» را برای دولت‌ها در زمینه اتخاذ سیاست‌های تأمین انرژی مشخص کرده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که محاکم و نهادهای حقوق بشری با استناد به تعهدات حقوق بشری، نه تنها دولت‌ها، بلکه حتی شرکت‌های نفت و گاز را ملزم به تجدیدنظر در «سیاست‌های انرژی» خود کرده‌اند.

واژگان کلیدی: انرژی‌های پاک، تعهدات دولت‌ها، تغییرات اقلیمی، حقوق بشر، گازهای

گلخانه‌ای.

* مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری با عنوان «سیر تحول تعهدات دولت‌ها در زمینه استفاده از انرژی‌های پاک در حقوق بین‌الملل محیط زیست» می‌باشد.

** نویسنده مسئول

Email: hosseinsorayaiiazar@iau-maragheh.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۰، تاریخ تصویب: ۳۰ خرداد ۱۴۰۱

DOI: 10.22059/JRELS.2022.321964.436

© University of Tehran

مقدمه

۲۲ مه ۲۰۲۱ اسطوره‌ها و قهرمانان رشته شطرنج در مهم‌ترین مسابقه قهرمانی بزرگسالان آسیا، در مسابقات آنلاین - به دلیل قطع برق - رقابت‌های خود را از دست دادند. قطع انرژی برق با آغاز فصل گرما در ایران نشان داد که توسعه انرژی‌های پاک برای همه کشورها امری حیاتی است؛ زیرا دسترسی به انرژی پیش‌نیاز تحقق سایر حقوق بشر است (سوادکوهی‌فر، ۱۳۹۱: ۲۷). از سوی دیگر، آغاز سال ۲۰۲۰ با تجربه تلخ ناشی از انتشار ویروس کرونا همراه شد. یکی از پیامدهای انتشار این ویروس، کاهش عرضه و تقاضای سوخت‌های فسیلی بود. این در حالی است که تولید و مصرف انرژی‌های پاک در این زمینه کمتر تحت تأثیر قرار گرفت. شیوع ویروس کرونا نشان داد که توسعه انرژی‌های پاک برای امنیت انرژی، دسترسی مراکز درمانی به انرژی‌های مدرن برای نگهداری داروهای یخچالی و راه‌اندازی دستگاه اکسیژن بیماران بسیار مهم و حیاتی است (Broto & Kirshner, 2020: 419). به همین دلیل دبیرکل سازمان ملل متحد، در پیام‌های ویدیویی^۱ خود برای «ساعت زمین ۲۰۲۱»، «میزگرد انتقال به انرژی پاک»، «نشست وزیران انرژی پاک» و «نشست وزیران گروه بیست»، از همه کشورها خواست برای رونق اقتصادی پس از کووید-۱۹، راه انرژی پاک را انتخاب کنند (صوری‌پور و احمدی، ۱۳۹۹: ۳۰۶). برخی دولت‌ها نیز برای سرعت بخشیدن به انرژی‌های پاک، «شورای انتقال انرژی کاپ ۲۶»^۲ را تشکیل دادند. هدف کلی تحقیق، بررسی «رابطه انرژی‌های پاک و حقوق بشر» است. اکنون این پرسش مطرح است که انرژی‌های پاک چه اهمیت و جایگاهی در حقوق بشر دارند؟ در مقابل، حقوق بشر چه تأثیری در تغییر نگرش دولت‌ها نسبت به اصلاح الگوهای نامطلوب در چرخه انرژی و توسعه انرژی‌های پاک دارد؟ تحقیق بر این فرض استوار است که با انرژی‌های پاک می‌توان معضل تغییرات اقلیمی را حل نموده و به حقوق بشر نزدیک شد. همچنین تعهدات حقوق بشری، دولت‌ها را در آغاز یک تحول جدید انرژی قرار داده است. تعهداتی که دولت‌ها را ملزم به اتخاذ سیاست‌های قابل قبول تأمین انرژی می‌کند. قابل قبول بودن سیاست‌های انرژی به تعامل انرژی با ایمنی زندگی انسان و جنبه‌های زیست‌محیطی تأمین انرژی اشاره دارد (بهجت، ۱۳۹۴: ۱۹). اگر زمانی قابلیت دستیابی^۳، دسترس‌پذیری^۴ و قابل خرید بودن^۵ انرژی دارای اهمیت بود، امروزه مقبولیت^۶ انرژی به دلایل حقوق بشری مهم است.

-
1. United Nations <https://www.un.org> climate change
 2. COP26 Energy Transition Council
 3. Availability
 4. Accessibility
 5. Affordability
 6. Acceptability

۱. جایگاه انرژی‌های پاک در حقوق بشر

ورود انرژی‌های پاک به مباحث حقوق بشری در نتیجه تلاش‌های چندین ساله کشورهای جزیره‌ای امکان‌پذیر گردید. کشورهای جزیره‌ای که در معرض ناپدید شدن بر اثر افزایش سطح دریا ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی هستند، به جای پیگیری راه‌های قضایی و شبه‌قضایی علیه بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گازهای گلخانه‌ای، تأثیرگذاری بر نهادهای حقوق بشری و مذاکرات کنفرانس طرفین (کاپ) کنوانسیون تغییرات اقلیمی را از طریق پیوند تغییرات اقلیمی و حقوق بشر در سال ۲۰۰۸ آغاز کردند (Limon, 2010: 546). به‌رغم مخالفت بیشتر دولت‌ها با پیوند تغییرات اقلیمی و حقوق بشر، پس از هشت سال تلاش بی‌وقفه کشورهای جزیره‌ای، در نامه سرگشاده شورای حقوق بشر به کارگروه ویژه دوربان (۲۰۱۴) به‌صراحت آمده است: «توافق‌نامه تغییر اقلیمی جدید باید صبغه حقوق بشری داشته باشد». به‌این ترتیب در کاپ ۲۱، حقوق بشر صریحاً در مقدمه توافق پاریس گنجانده شد. همچنین مطابق بند یک ماده ۴ توافق پاریس مقرر گردید همه کشورهای برای حمایت از حقوق بشر هرچه سریع‌تر به سمت کنار گذاشتن سوخت‌های فسیلی حرکت کنند (Adelman, 2018: 7). سپس در کاپ ۲۲ (۲۰۱۷)، همه کشورهای شرکت‌کننده برای اعطای یارانه به توسعه انرژی‌های پاک توافق کردند. انرژی‌های پاک، افزون بر کنفرانس طرفین (کاپ)، در برخی اسناد بین‌المللی و قطعنامه‌های نهادهای حقوق بشری نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

۱.۱ دیدگاه اسناد بین‌المللی حقوق بشر

هنگامی که منشور بین‌المللی حقوق بشر به تصویب رسید، تدوین‌کنندگان آن‌ها آگاهی محدودی از حق بر محیط زیست سالم و حق دسترسی به انرژی‌های مدرن داشتند؛ از این‌رو ملاحظات زیست‌محیطی و حق بر انرژی به‌صراحت در منشور بین‌المللی حقوق بشر مورد توجه قرار نگرفت. در دهه‌های بعد، دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی، به این نتیجه رسیدند که بهره‌مندی کامل از حقوق بشر به یک محیط پاک با انرژی‌های پاک بستگی دارد (OHCHR, 2009: 18). از نظر کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، هرچند دسترسی به انرژی‌های پاک به‌صراحت در اسناد بین‌المللی حقوق بشر درج نشده است، اما این حق، از حق بر مسکن مناسب و حق بهره‌مندی از مزایای پیشرفت‌های علمی مندرج در بند یک ماده ۱۵ میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناشی می‌شود. دولت‌ها تمایل خود را به انرژی‌های پاک با صدور اعلامیه ژوهانسبورگ (۲۰۰۲)، اعلامیه پکن (۲۰۰۵)، اعلامیه باربادوس^۱ (۲۰۱۲)، تعهد

1. Barbados Declaration on Achieving Sustainable Energy for All in Small Island Developing States (SIDS), Barbados 7-8 May 2012.

ژنو^۱ به اجرای حقوق بشر در اقدامات اقلیمی (۲۰۱۵)، اعلامیه مراکش (۲۰۱۶)، بیانیه آستانه^۲ (۲۰۱۷)، اعلامیه والتنا^۳ (۲۰۱۷) نشان داده‌اند. اعلامیه اسلامی تغییرات اقلیمی (۲۰۱۷) نیز در بند ۳،۴ از همه دولت‌ها می‌خواهد صددرصد به انرژی‌های تجدیدپذیر متعهد شوند.

۲.۱ دیدگاه نهادهای حقوق بشری

این‌که چرا نهادهای حقوق بشری، انرژی‌های تجدیدپذیر را پیگیری می‌کنند، دلایل متعددی دارد. همان‌طور که دبیرکل سازمان ملل اظهار کرده است: «تغییرات اقلیمی بحران تعیین‌کننده عصر ماست» (UN Secretary-General, 2018). بنابراین نهادهای حقوق بشری باید در تلاش برای مقابله با تغییرات اقلیمی پیشگام باشند. به همین دلیل مجمع عمومی سازمان ملل متحد از سال ۱۹۹۸-۲۰۲۱ در بیست قطعنامه صادره، بر توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر برای مقابله با تغییرات اقلیمی تأکید کرده است.^۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، سال ۲۰۱۲ را «سال بین‌المللی دسترسی به انرژی پایدار» اعلام کرد. سپس مجمع عمومی در قطعنامه ۶۷/۲۱۵ (۲۰۱۳)، دهه بین سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۲۴ را به‌عنوان دهه انرژی پایدار برای همگان تعیین کرده است (موسوی و پیری‌دمق، ۱۳۹۴: ۲۸۱). شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد با صدور قطعنامه ۷/۲۳ در ۲۸ مارس ۲۰۰۸، پیامدهای زیان‌بار تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی را بر بهره‌مندی از حقوق بشر شناسایی کرده و از سال ۲۰۰۸-۲۰۲۱ به تصویب هجده قطعنامه^۵ و ۲۰۷ توصیه اقلیمی به دولت‌ها از طریق رویه «یو.پی.آر.» (بررسی دوره‌ای جهانی) اقدام کرده است (United Nations, 2021: 50). در قطعنامه ۲۷/۲۶، شورای حقوق بشر خواستار انتقال فناوری‌های پاک برای کاهش آثار زیان‌بار تغییرات اقلیمی شده است. پروفیسور «جان ناکس» و دکتر «دیوید. آر. بوید»، دو گزارشگر ویژه شورای حقوق بشر نیز در گزارش‌های خود بر حذف مصرف زغال‌سنگ و سرعت بخشیدن به تولید انرژی‌های پاک تأکید کرده‌اند (A/HRC/43/53, 2019: 39). کمیساریای عالی حقوق بشر نیز در شش گزارش ارسالی خود به

1. Promoting the Geneva Pledge for Climate Action, Human Rights and Climate Change Working Group 2015, available at: <http://climaterights.org/our-work/unfccc/geneva-pledge/>.
2. Statement at the Energy Ministerial Conference, Day 1 Closing Session, Delivered during Energy Ministerial Conference of the Astana 2017 Expo in Astana, Kazakhstan.
3. Valletta Declaration on Clean Energy For EU Islands, 18 May 2017.
4. See: Resolutions 53/7 (1998), 54/215 (1999), 55/205 (2000), 56/200 (2001), 58/210 (2003), 60/199 (2005), 62/197 (2007), 64/206 (2009), 65/151 (2010), 66/206 (2011), 67/215 (2012), 69/225 (2014), 70/201 (2015), 71/233 (2016), 72/224 (2017), 73/236 (2018), 74/225 (2019), 75/475 (2020), 75/221 (2020).
5. See: Resolutions 7/23 (2008), 10/4 (2009), 18/22 (2011), 16/11 (2011), 19/10 (2012), 26/27 (2014), 25/21 (2014), 29/15 (2015), 28/11 (2015), 32/33 (2016), 31/8 (2016), 34/20 (2017), 35/20 (2017), 37/8 (2018), 38/4 (2018), 41/21 (2019), 26/27 (2014), 44/7 (2020).
6. See: A/HRC/22/43 (2013), A/HRC/25/53 (2014), A/HRC/28/61 (2015), A/HRC/31/53 (2016), A/HRC/34/49 (2017), A/HRC/37/59 (2018), A/HRC/37/58 (2018), A/HRC/40/55 (2019).

شورای حقوق بشر بر ضرورت استفاده از انرژی‌های پاک و جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر به جای سوخت‌های فسیلی تأکید کرده است.^۱ کمیته‌های حقوق بشری سازمان ملل متحد نیز در سال ۲۰۱۹ طی بیانیه مشترکی^۲ با استقبال از برگزاری اجلاس اقلیمی توسط دبیرکل سازمان ملل در سپتامبر ۲۰۱۹، تأکید کردند که دولت‌ها باید دست کم ۸۵ درصد از نیازهای انرژی خود را تا سال ۲۰۵۰ با انرژی‌های پاک تأمین کرده و استفاده از سوخت‌های فسیلی را به صفر برسانند. کمیته‌های حقوق بشری سازمان ملل متحد، همچنین توصیه‌ها و نظرهای ارزشمندی را درباره تغییرات اقلیمی و لزوم توسعه انرژی‌های پاک ارائه کرده‌اند تا جایی که تعداد عناوین بررسی شده در این باره از یک مورد در سال ۲۰۰۸ به بیش از ۳۵ مورد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است (United Nations, 2021: 50). کمیته‌های حقوق بشری کمک شایانی به توسعه هنجاری انرژی‌های پاک از طریق «یافته‌های معاهداتی» کرده‌اند.

۲. اهمیت انرژی‌های پاک از منظر حقوق بشر

گزارش چهارم هیأت بین‌الدولی تغییر اقلیم^۳، نشان داد که گرم شدن کره زمین به دلیل احتراق سوخت‌های فسیلی، کاملاً روشن و آشکار است (IPCC, 2007: 3). بنابراین همچنان که انرژی، شرط ضروری برای توسعه اقتصادی و اجتماعی است، در عین حال نوع انرژی در بهره‌مندی یا نقض حقوق بشر بسیار تعیین‌کننده است. در ادامه مقاله، به اهمیت و نقش انرژی‌های پاک در بهره‌مندی از حقوق بشر می‌پردازیم.

۲.۱. اهمیت انرژی‌های پاک از منظر حق حیات

انرژی با حقوق نسل اول انسان، از جمله «حق حیات» که از دیدگاه نظریه تفسیری شماره ۳۶ کمیته حقوق بشر، بنیادی‌ترین حق هر انسانی است، در ارتباط است؛ به طوری که نقش تعیین‌کننده‌ای در سلب یا تحقق حق حیات دارد؛ برای نمونه، یافته‌های نهادهای حقوق بشری نشان می‌دهد که آلودگی هوا ناشی از سوخت‌های فسیلی باعث نقض حق حیات هفت میلیون نفر از جمله مرگ بیش از ششصد هزار زن و کودک در هر سال می‌شود (A/HRC/40/55, 2019: 52). از این رو کمیته حقوق کودک مهم‌ترین اقدام مؤثر برای حمایت از حق حیات کودکان را، توقف مصرف سوخت‌های فسیلی و استفاده از انرژی‌های پاک می‌داند (CRC/C/NOR/CO/5-6, 4 July 2018, at para.27).

1. See: A/HRC/10/61 (2009), A/HRC/20/7 (2012), A/HRC/35/14 (2012), A/HRC/32/23 (2016), A/HRC/37/35 (2018), A/HRC/42/26 (2019).

2. Joint Statement on Human Rights and Climate Change, 2019, available at: www.ohchr.org.

3. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).

می‌دارد: «دولت عضو باید در سیاست‌های تأمین انرژی خود تجدیدنظر نماید تا اطمینان حاصل کند که سیاست‌های انرژی تأثیر زیان‌باری بر حق حیات و سلامت زنان و دختران نداشته باشد» (CEDAW/C/KOR/CO/8, 2018, at paras.14,15). کمیته حقوق بشر در بند ۲۱ نظریه تفسیری شماره ۳۶ خود مقرر می‌دارد: «دولت‌ها باید برای حمایت از حق حیات تدابیر خاص و مناسب اتخاذ نمایند». بی‌تردید توسعه انرژی‌های پاک از اقدامات مناسب به‌شمار می‌رود؛ زیرا تأثیرات مثبت انرژی‌های پاک در حمایت از حقوق بشر کاملاً اثبات شده است. اهمیت انرژی‌های پاک زمانی آشکار می‌شود که آثار و نتایج سوخت‌های فسیلی را بر حق حیات و حق زندگی بررسی کنیم. رهاورد انقلاب صنعتی مبتنی بر کربن برای زندگی بشر، دگرگونی جهان به‌طور کلی بوده که باعث شده دانشمندان از یک دوره نو، یعنی دوره ساخت بشر (آنتروپوسن^۱)، سخن بگویند (Zimmerer, 2014: 267). پیامدهای این دگرگونی، بازگشت شرایط اقلیمی کره زمین، به «عصر پلیوسن^۲» و در نتیجه رسیدن به «آستانه قابل تحمل» و «ژنوسید اقلیمی» است (Jessica et al, 2019: 9136). جامعه بین‌المللی با معضل «ژنوسید» بیگانه نبوده و خشونت محیطی منجر به خشونت جمعی را تجربه کرده است (Levy et al, 2017: 242-246).

سوخت‌های فسیلی هم نیروی محرکه نسل‌کشی و هم عامل اصلی خشونت‌های جمعی هستند؛ زیرا از یک سو شدیداً به‌خودی‌خود ناپایدارند و از سوی دیگر به صورت نامساوی توزیع شده‌اند و فرایند استخراج آن‌ها اغلب با خطر درگیری، جنگ و نقض حیات انسان‌ها همراه بوده است (Zimmerer, 2014: 267). در مقابل، منابع تجدیدپذیر انرژی در مقایسه با سوخت‌های فسیلی پایدار بوده و به‌طور مساوی در سراسر جهان قابلیت توزیع دارند و مهم‌تر از همه، موجب نقض حق حیات نمی‌شوند. مطالعات انجام‌گرفته نشان می‌دهد که مصرف سوخت‌های سنتی، خطر پنومونی را تا هشتاد درصد در مقایسه با انرژی‌های پاک افزایش می‌دهد و احتمال مرگ و ابتلا به بیماری‌های ریوی و سرطان ریه را دو برابر می‌کند (Gunnar K. et al, 2011).

۲.۲. اهمیت انرژی‌های پاک از نظر بهره‌مندی از هوای سالم و پاک

حق بر هوای پاک در قانون اساسی ۱۵۵ کشور و همچنین در اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای مورد شناسایی قرار گرفته است (A/74/161, 2019: 43). با وجود اهمیت و شناسایی این حق، هنوز نزدیک به ۲٫۷ میلیارد نفر در کشورهای در حال توسعه، در معرض هوای آلوده ناشی از سوخت‌های فسیلی قرار دارند (A/RES/73/236, 2019: 6). احتراق سوخت‌های فسیلی بر

1. Anthropocene
2. The Pliocene Epoch

بهره‌مندی از هوای سالم تأثیر زیان‌باری داشته و سلامتی میلیون‌ها نفر را به خطر می‌اندازد (48: 2007; IPCC, 2009: 47; A/HRC/10/61). درمقابل، شواهد نشان می‌دهد که چگونه «اقتصاد سبز» ناشی از انرژی‌های پاک می‌تواند سلامتی را تضمین و موجب بهره‌مندی انسان‌ها از هوای سالم و پاک باشد؛ برای مثال، حمل‌ونقل شهری با انرژی‌های پاک، نشان داده است که موجب کاهش انواع بیماری‌ها می‌شود (6: 2019; A72/15). در این راستا، کمیته حقوق کودک توصیه می‌کند که دولت‌های عضو باید تأثیرات آلودگی هوا ناشی از نیروگاه‌های زغال‌سنگ را بر سلامتی کودکان ارزیابی کنند و توسعه انرژی‌های پاک را برای اصلاح وضعیت اقلیمی و بهره‌مندی از هوای سالم مورد توجه قرار دهند (36: 2018; CRC/C/ESP/CO/5-6).

۲.۳. اهمیت انرژی‌های پاک از نظر دسترسی به خدمات انرژی

فقر انرژی یکی از مهم‌ترین چالش‌های جامعه جهانی است. در سراسر جهان تقریباً یک‌ونیم میلیارد نفر به برق دسترسی ندارند و نزدیک به سه میلیارد نفر همچنان برای روشنایی و پخت‌وپز به سوخت‌های آلاینده وابسته هستند (6: 2019; A72/15). اگرچه تا سال ۱۹۶۷، هیچ بیانیه یا قطعنامه‌ای به صراحت ادعا نمی‌کند که دسترسی به انرژی یک حق بشری است (3: 2019; Löfquist)؛ اما با ظهور کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان^۱ (۱۹۷۹) در یک توافق بین‌المللی صریحاً حق دسترسی به انرژی شناسایی و مقرر گردید که زنان باید از شرایط زندگی مناسب از جمله دسترسی به خدمات انرژی برخوردار باشند. اهمیت دسترسی به خدمات انرژی در اوایل سال ۱۹۸۶ در گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه، دیگر بار مورد تأکید قرار گرفت. گزارش برانتلند، با برجسته کردن اهمیت جدی رابطه بین انرژی و فقر، خواستار اقدام جهانی برای فراهم کردن انرژی برای همگان از طریق انرژی‌های تجدیدپذیر است. به دنبال این درخواست، دولت‌ها مطابق بند ۱۲۵ سند نتیجه اجلاس ریو+۲۰، بر دسترسی همه مردم جهان به خدمات انرژی برای بهره‌مندی کامل از حقوق بشر از طریق انرژی‌های پاک متعهد شدند (3: 2019; Löfquist). برای تحقق این هدف در بیانیه کنفرانس انرژی‌های تجدیدپذیر ابوظبی^۲، نمایندگان دولت‌های شرکت‌کننده، خواستار دو برابر شدن سهم جهان از انرژی‌های پاک تا سال ۲۰۳۰ شدند.

1. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979, 14(h).
2. Report of the United Nations Conference on Sustainable Development Rio de Janeiro, 2012.
3. ADIREC (2013), Declaration of the Abu Dhabi International Renewable Energy Conference.

۲.۴. اهمیت انرژزی‌های پاک در تحقق توسعه پایدار

مدت‌هاست که دسترسی به انرژزی برای توسعه و رشد بشریت ضروری شناخته شده است، اما تصویب اهداف توسعه پایدار^۱ سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۵، سطح جدیدی از سیاست‌های انرژزی را رقم زده است. این سند به‌خوبی نشان می‌دهد که پایداری توسعه جز با پایداری انرژزی ممکن نخواهد شد. می‌توان بدون کمترین تردید اعلام کرد پیش‌شرط لازم توسعه، دسترسی به انرژزی است. بند دوم ماده ۱۸ پروتکل حقوق زنان^۲، الحاقی به منشور حقوق بشر و مردم آفریقا، به‌صراحت بر پیوند انرژزی‌های تجدیدپذیر و توسعه پایدار تأکید کرده است. ارتباط میان انرژزی و توسعه پایدار موضوع اصلی گزارش سوم هیأت بین‌الدولی تغییر اقلیم است. دولت‌ها به‌خوبی دریافته‌اند که انرژزی‌های پاک همان «نخ طلایی» است که در طول برنامه ۲۰۳۰ باید بافته شود، تا به اجرای اهداف توسعه پایدار، یعنی دسترسی به انرژزی پاک، مقرون به صرفه، قابل اعتماد، پایدار و مدرن برای همه (هدف ۷) و اقدام فوری برای مقابله با تغییرات اقلیمی (هدف ۱۳) کمک شود. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی درباره اهمیت انرژزی‌های پاک در تحقق توسعه پایدار در توصیه خود به دولت نروژ اظهار می‌کند که: «دولت عضو باید تلاش‌های خود را برای ترویج انرژزی‌های پاک افزایش داده و در تصمیم خود درباره افزایش بهره‌برداری از سوخت‌های فسیلی تجدیدنظر کند تا به تعهدات حقوق بشری خود به‌عنوان مهم‌ترین رکن توسعه پایدار در بهره‌برداری از منابع عمل کند» (CESCR, (E/C.12/NOR/CO/6, 2020: 10,11).

۳. تعهدات حقوق بشری دولت‌ها درباره سیاست‌های تأمین انرژزی

راهبرد حقوق بین‌الملل محیط زیست برای مقابله با آثار زیان‌بار تغییرات اقلیمی ناشی از منابع انرژزی، بر «کاهش» و «انطباق» استوار است (عبداللهی، ۱۳۸۹: ۱۹۳). حقوق بشر نیز یک دسته تعهدات مشخصی را برای دولت‌ها درباره تغییرات اقلیمی ناشی از منابع انرژزی شناسایی کرده است. دلیل شناسایی مجدد این تعهدات را باید در قدرت حقوق بشر جست‌وجو کرد. «امی‌سیندن»، حقوق بشر را بهترین پاسخ قانونی در برابر تجاوزهای اخلاقی عمیق و گسترده می‌داند (Sinden, 2008: 17). بنابراین تعجب‌آور نیست که بسیاری از مدافعان محیط زیست، خواهان به‌کارگیری قدرت حقوق بشر برای مقابله با مصرف سوخت‌های فسیلی هستند (Bratspies, 2015: 41). در قدرت حقوق بشر همین بس که، «پالائو» با استناد به حقوق بشر منجر به بزرگ‌ترین تحول در زمینه تعهدات دولت‌ها درباره تغییرات اقلیمی شد.

1. Sustainable Development Goals

2. Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa, 2003.

نخستین مورد، تصویب قطعنامه ۶۳/۲۸۱ توسط مجمع عمومی سازمان ملل بود. قطعنامه^۱ از دبیرکل می‌خواهد گزارش جامعی درباره پیامدهای امنیتی تغییرات اقلیمی تهیه کند. گزارش دبیرکل^۲، پیامدهای امنیتی تغییرات اقلیمی را در سطح «تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی» برجسته می‌کند.

دومین مورد، پیشنهاد درخواست نظریه مشورتی از دیوان بین‌المللی دادگستری درباره مسئولیت دولت‌ها نسبت به انتشار گازهای گلخانه‌ای است (Beck & Burlison, 2014: 26). هرچند اخذ نظریه مشورتی از دیوان هنوز به نتیجه نرسیده است، اما حقوق بشر تحولات زیادی را در زمینه تعهدات دولت‌ها درباره تغییرات اقلیمی ناشی از منابع انرژی ایجاد کرده است. از درخواست رئیس‌جمهور سنت کیتس و نویس^۳ مبنی بر قرار گرفتن انرژی‌های پاک در «اولویت مطلق جهانی» در آخرین جلسه مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۱۲ (UO, 2013: 47) و بازتاب آن در سند ابتکار انرژی پایدار برای همه^۴، تا آرای دادگاه‌های هلند در پرونده «اورگاندا»^۵ و پرونده «میلیودیفنسی علیه شرکت شل»^۶، نشان می‌دهد که حقوق بشر نیز تعهداتی را به دولت‌ها تحمیل می‌کند. تعهداتی که اجرای آن‌ها توسط نهادهای حقوق بشری رصد می‌شوند، تا در نهایت دولت‌ها را ملزم به اتخاذ سیاست‌های قابل قبول تأمین انرژی نمایند؛ همان‌طور که دادگاه‌های هلند در آرای اخیر خود، «دولت هلند» و «شرکت شل» را با استناد به حقوق بشر، مجبور به تجدیدنظر در سیاست‌های انرژی خود کرده‌اند. همچنین جو بایدن -رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا- در بندهای مختلف دستور اجرایی مقابله با تغییرات اقلیمی^۷ (۲۰۲۱)، برای بازگشت به توافقنامه پاریس و دستیابی به اقتصاد مبتنی بر انرژی‌های پاک، بر عدالت محیط زیستی (بخش ۲۱۷ و ۲۱۹ دستور اجرایی) و ملاحظات حقوق بشری استناد کرده است. همچنان که پروفیسور «دان ماگراو» اشاره می‌کند، براساس حقوق بین‌الملل بشر، عدالت محیط زیستی به معنای گنجاندن الزامات و تعهدات حقوق بشری در سیاست‌های تأمین انرژی است (Magraw, 2021). این الزامات و تعهدات عبارت‌اند از:

۳.۱. تعهدات شکلی دولت‌ها

با تجمع اصول و قواعد حقوق بشر و محیط زیست، تعهدات شکلی دولت‌ها را درباره سیاست‌های تأمین انرژی، می‌توان چنین برشمرد:

1. UN GA, 63/281, 2009.
2. Report of the Secretary-General, A/64/350, 2009.
3. Saint Kitts and Nevis
4. Sustainable Energy for All
5. State of the Netherlands v. Urgenda Foundation, Judgment (Sup. Ct. Neth. Dec. 20, 2019).
6. Milieudefensie et al v Royal Dutch Shell, 2019.
7. Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad, 2021, Sec.201-219.

۱.۱.۳. ارزیابی آثار زیست‌محیطی

برای این‌که سیاست‌های تأمین انرژی پذیرفتنی باشند، باید آثار آن‌ها بر محیط زیست مورد ارزیابی قرار گیرند. تعهد به ارزیابی آثار زیست‌محیطی برای نخستین‌بار در آمریکا در سال ۱۹۶۹ پس از تصویب قانون «سیاست ملی محیط زیست» معرفی شد (امین‌زاده و بهنیا، ۱۳۹۸: ۱۶۴). در سطح بین‌المللی، اصل هفدهم بیانیه ریو، دولت‌ها را ملزم به ارزیابی آثار زیست‌محیطی طرح‌های توسعه‌ای می‌کند. دیوان بین‌المللی دادگستری این تعهد را طبق معمول در قضیه «ساخت کارخانه‌های خمیر کاغذ بر رودخانه اروگوئه» شناسایی کرده است (I.C.J., 2010: 14,83). کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در توصیه خود به دولت اکوادور اظهار می‌کند که: «دولت عضو باید اطمینان حاصل کند که قبل از استفاده از انرژی‌های فسیلی، ارزیابی آثار زیست‌محیطی به‌طور منظم انجام شده باشد» (CESCR, E/C.12/EU/CO/4, 2019: 11,12). قاعده «ارزیابی آثار زیست‌محیطی» به همراه «اصل احتیاط»، اساس رأی دیوان عالی هلند در پرونده اورگانداست (Sup. Ct. Neth. Dec. 20, 2019: 7.2.5). پروفیسور «جان ناکس» -گزارشگر ویژه حقوق بشر و محیط زیست- در گزارش ۲۰۱۶ خود تأکید می‌کند: «دولت‌ها باید به هنگام ساخت یا توسعه نیروگاه‌های فسیلی، تأثیرات قابل توجه این فعالیت‌ها را بر میزان گازهای گلخانه‌ای، ارزیابی و نتایج را در دسترس عموم قرار دهند» (A/HRC/31/52, 2016: 51). دادگاه عالی آفریقای جنوبی در پرونده «سازمان زیست‌محیطی ژوهانسبورگ علیه وزارت محیط زیست آفریقای جنوبی»^۱، صدور مجوز ساخت و توسعه نیروگاه‌های زغال‌سنگ را به دلیل عدم ارزیابی‌های زیست‌محیطی غیرقانونی دانست و به این ترتیب مانع توسعه نیروگاه زغال‌سنگ شد (Peel & Osofsky, 2018: 59). چنین ممانعت‌هایی در ساخت و توسعه نیروگاه‌های فسیلی، دولت‌ها را به اصلاح الگوهای نامطلوب در چرخه انرژی و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر تشویق خواهد کرد. بی‌تردید اگر پروژه‌های تأمین انرژی مورد ارزیابی آثار زیست‌محیطی قرار گیرند، میزان آثار زیان‌بار نیروگاه‌های فسیلی مشخص شده و تمایل بالایی در دولت‌ها برای استقرار نیروگاه‌های تجدیدپذیر ایجاد خواهد شد.

۱.۲. مشارکت زیست‌محیطی

دومین تعهد شکلی دولت‌ها در اجرای پروژه‌های تأمین انرژی، مشارکت زیست‌محیطی است (A/HRC/31/52, 2016: 57). اصل دهم بیانیه ریو، بند «نه» ماده سه کنوانسیون آرهوس^۲، بند «الف» ماده شش کنوانسیون تغییرات اقلیمی، تصمیمات^۳ کنفرانس اعضای کنوانسیون تغییرات

1. Earthlife Africa Johannesburg v Minister of Environmental Affairs and Others (2017).

2. Aarhus Convention, 1998.

3. See: Conference of the Parties (COP): 1/CP.21, 2/CP.23 and 2/CP.24.

اقليمی، دولت‌های عضو را ملزم به مشارکت زیست‌محیطی می‌کند. اهمیت مشارکت زیست‌محیطی زمانی آشکار می‌شود که بدانیم بومیان زیادی، به این دلیل که از تسلیم سرزمین‌های خود برای ساخت و توسعه نیروگاه‌های فسیلی خودداری کرده‌اند، محکوم به مرگ شده یا مجبور به ترک سرزمین‌های خود شده‌اند (A/HRC/45/34, 2020: 17)؛ برای نمونه، در سال ۱۹۹۰، «کن سارو-ویوا»^۱ در واکنش به ویرانی‌های زیست‌محیطی که گریبان دلتای نفت‌خیز نیجر را گرفته بود، جنبشی بدون خشونت، در سرزمین «اوگونی» آغاز کرد. این جنبش چنان مؤثر بود که شرکت نفتی «شل» ناگزیر به خروج از اوگونی شد. پاسخ شرکت نفتی شل و دولت نیجریه به انتقاد «کن سارو-ویوا» و هشت تن از دیگر رهبران جنبش اوگونی، «اعدام» بود (Onwuazombe, 2017: 9). مورد دوم، قضیه شرکت نفتی آمریکایی «یونوکال» است که کاملاً نمونه‌ای از تباری شرکت‌های نفت و گاز را در نقض حقوق بشر در برمه ارائه می‌دهد. در مسیر ساخت خطوط لوله «یادانا» و «یتاگون» در اواسط دهه ۱۹۹۰، این شرکت به کمک ارتش برمه مرتکب نقض حقوق بشر، از جمله جابه‌جایی اجباری، کار اجباری، تجاوز جنسی، شکنجه و پاک‌سازی نژادی، علیه دهقانان برمه‌ای شد (Watts, 2005: 391). مورد سوم، نقش شرکت‌های نفتی مانند «نایل پت» در ادامه درگیری‌ها و نقض شدید حقوق بشر در سودان جنوبی است که کمیسیون حقیقت‌یاب حقوق بشر سازمان ملل در سودان جنوبی، در بند ۶۱ گزارش خود از «شرکت‌های نفتی» به عنوان «عامل اصلی» درگیری‌های مسلحانه یاد کرده است (HRC/40/69, 2019: 61).

بهره‌برداری از نفت و گاز در جوامع بومی چنان ویرانگر بوده است که فعالیت‌های اقتصادی، بهداشتی، فرهنگی و مذهبی جوامع بومی را تحت‌الشعاع قرار داده و موجب نقض حقوق بشر شده است (Faga & Uguru, 2019: 187-204). از این رو «جیمز آنایا» -گزارشگر ویژه حقوق بومیان- برای توانمندسازی بومیان، دولت‌ها را ملزم به مشارکت زیست‌محیطی می‌کند (Anaya, 2004: 3). پروفیسور «جان ناکس»، گزارشگر ویژه شورای حقوق بشر، اظهار داشته است که: «فعالیت‌های استخراجی در سرزمین‌های بومیان نباید بدون رضایت آزادانه و آگاهانه آن‌ها انجام شود» (A/HRC/31/52, 2016: 83). چنین تعهدی در رویه قضایی نیز شناسایی شده است. دادگاه آمریکایی حقوق بشر در قضایای متعددی، مانند «مویوانا»، «یاکی آکسا» و «سوهویاماکسا» بر مشارکت زیست‌محیطی، در اجرای طرح‌های توسعه، اکتشاف یا استخراج تأکید کرده است (Antkowiak, 2014: 146,151,155). کمیسیون بین‌المللی آمریکایی حقوق بشر

1. Ken Saro-Wiwa
 2. *Moiwana Community v. Suriname*, 2005, IACtHR Series C, No. 124, 2, para. 3.
 3. *Yakye Axa Indigenous Community v. Paraguay*, 2005, IACtHR Series C, No.125.
 4. *Sawhoyamaya Indigenous Community v. Paraguay*, 2006, Series C, No. 146.

اقدامات دولت اکوادور را در صدور مجوز به یک شرکت نفتی برای انجام عملیات اکتشاف و بهره‌برداری نفت در قلمرو مردم بومی «کیچوا ساریاکو» بدون مشورت با آن‌ها و یا کسب رضایت آن‌ها به چالش کشید (IACHR, 2010: 300). دیوان آمریکایی حقوق بشر در قضیه «لهاکا هونات علیه آرژانتین»^۱، اکتشاف و استخراج نفت و گاز را بدون رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه مردم بومی، نقض آشکار حقوق مردم بومی دانست (IACtHR, 2020: 208). کمیسیون حقوق بشر و مردم آفریقا در پرونده «اندورویا» در سال ۲۰۱۰ (ACHPR, 2010: 226, 290, 292) و نیز در پرونده «اوگیک» در سال ۲۰۱۷ اظهار کرد که اخراج اجباری جامعه بومی ساکن جنگل مائو، بدون رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه آن‌ها موجب نقض حق بومیان بر مشارکت زیست‌محیطی می‌شود (ACHPR, 2017: 196). با اجرای صادفانه چنین تعهدی توسط دولت‌ها، به جای ساخت و توسعه نیروگاه‌های فسیلی، شاهد توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر خواهیم بود؛ زیرا از یک‌سو، سابقه نگران‌کننده نقض حقوق بشر توسط دولت‌ها و شرکت‌های نفتی موجب شده تا بومیان به استقرار پروژه‌های پاک بیش از احداث نیروگاه‌های فسیلی رغبت نشان دهند و از سوی دیگر، برخلاف نیروگاه‌های فسیلی که در انحصار دولت‌ها و شرکت‌های بزرگ هستند، اجرای پروژه‌های پاک بدون مشارکت مردمی ناممکن است. مشارکت مردم در انرژی‌های پاک را باید «دموکراسی در زمینه انرژی» نامید (Van Veelen, 2018: 644). نیمی از تأسیسات مربوط به انرژی‌های پاک در آلمان را خود شهروندان احداث کرده‌اند. در دانمارک این رقم به هشتاد درصد می‌رسد.

۳.۱.۳. مسئولیت‌پذیری

تعهدات شکلی دولت‌ها ایجاب می‌کند تا اشخاص توانایی دسترسی به روش‌های جبران خسارت در مقابل آثار زیان‌بار منابع تأمین انرژی را داشته باشند. تعهد به مسئولیت‌پذیری دولت‌ها بارها توسط رویه قضایی مورد تأکید قرار گرفته است؛ برای مثال، دادگاه عالی لاهور در پرونده لگاری بر مسئولیت دولت پاکستان به دلیل تأخیر در اقدام برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای تأکید کرد (Leghari v Federation of Pakistan and others, Lahore High Court, WP No 25501/2015). چند ماه قبل از رأی «لگاری»، در پرونده «اورگاندا»، دادگاه منطقه‌ای، دولت هلند را به خاطر نقض تعهد به مراقبت کافی از شهروندان هلندی در برابر سوخت‌های فسیلی مسئول شناخت (Dist. Ct. The Hague June 24, 2015: 4.53). دیوان عالی هلند نیز در همین پرونده بر مسئولیت مستقل هر دولت برای جبران آسیب‌های ناشی از تغییرات اقلیمی تأکید کرده است (Sup. Ct. Neth. Dec. 20, 2019: 5.7.5). استفاده از قواعد

1. Lhaka Honhat (Nuestra Tierra) vs. Argentina (Feb 6, 2020).

مسئولیت بین‌المللی برای جبران آسیب‌های ناشی از سوخت‌های فسیلی به این بستگی دارد که زیان‌دیده بتواند اثبات کند که انتشار گازهای گلخانه‌ای مانع بهره‌مندی از حقوق بشر شده است.

بی‌تردید از نقطه‌نظر قواعد مسئولیت بین‌المللی در مسیر اثبات نقض حقوق بشر به وسیله سوخت‌های فسیلی، موانع فنی زیادی مانند رابطه سببیت و قابلیت انتساب وجود دارد که گاهی عبور از این موانع چندان هم آسان نیست (Savaresi & Hartmann, 2020: 75)؛ اما حقوق بشر با تفکیک میان وظیفه یک دولت در حفاظت از حقوق شهروندان در برابر آسیب‌های ناشی از سوخت‌های فسیلی و مسئله انتساب، خلأهای عدالت زیست‌محیطی را پر کرده است (A/HRC/31/52, 2016: 40). تعهدات مربوط به حقوق بشر صرف‌نظر از این‌که آیا تغییرات اقلیمی ناشی از سوخت‌های فسیلی می‌تواند نقض حقوق بشر باشد یا خیر، از اهمیت زیادی برخوردار است. دولت‌ها مطابق حقوق بشر وظیفه دارند از شهروندان خود در مقابل تهدیدات فرامرزی محافظت کنند؛ حتی اگر مسئولیت انتشار گازهای گلخانه‌ای مستقیماً به آن‌ها منتسب نباشد (Meguro, 2020: 731). پرونده اورگاندا یک سابقه مهم قضایی در این زمینه است؛ زیرا دیوان عالی هلند با استناد به حقوق بشر، دولت هلند را مسئول انجام تعهداتی دانست که برای جلوگیری از آسیب‌های ناشی از گازهای گلخانه‌ای ضروری است؛ درحالی‌که هلند مدعی بود توافق‌نامه پاریس را صرفاً امضا کرده و هنوز برای تصویب داخلی اقدام نکرده است. همچنین هلند مدعی بود یک دولت نباید به‌تنهایی مسئولیت آثار پدیده‌ای را بپذیرد که هم از نظر علت و هم از لحاظ ماهیت، چالشی جهانی است (Dist. Ct. The Hague June 24, 2015: 4.79). اما دیوان عالی به این نتیجه رسید که به‌رغم ماهیت جهانی تغییرات اقلیمی، مواد «دو» و «هشت» کنوانسیون تغییرات اقلیمی باید به گونه‌ای تفسیر شود تا دولت‌ها در کنار «مسئولیت مشترک و جمعی»، دارای «مسئولیت مستقل» درباره کاهش سطح غلظت گازهای گلخانه‌ای باشند (Meguro, 2020: 735). افزون بر این، دیوان عالی هلند با استناد به حقوق بشر، تفسیر جدیدی از مسئولیت‌پذیری در برابر انتشار گازهای گلخانه‌ای ارائه کرد که قواعد صرف مسئولیت، مانند میزان انتشار، چندان اهمیتی ندارد. در پرونده اورگاندا دولت هلند ادعا کرد سهم هلند در انتشار گازهای گلخانه‌ای، بسیار کم و نزدیک به چهار درصد بوده و حتی اتخاذ اقدامات برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای صرفاً «قطره‌ای در اقیانوس» خواهد بود، اما دیوان عالی همه استدلال‌های این دولت را رد و اظهار کرد که یک کشور نمی‌تواند از مسئولیت خود فرار کند (Sup. Ct. Neth. Dec. 20, 2019: 5.6.1-5.8).

بی‌شک شناسایی مسئولیت خسارات ناشی از سوخت‌های فسیلی مشوقی برای استفاده از انرژی تجدیدپذیر و ترغیب دولت‌ها به توسعه فناوری‌های پاک می‌شود (Heidari & Pearce,)

908: 2016)؛ زیرا افزایش دادخواست‌های اقلیمی، ریسک بالای به چالش کشیده شدن دولت‌ها و شرکت‌های نفت و گاز را نشان داده و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های آلاینده را بی‌انگیزه می‌کند (Setzer & Vanhala, 2019: 21). در اثبات این ادعا می‌توان به تصمیم شرکت نفتی شل اشاره کرد که به دنبال مطرح شدن مسئولیت این شرکت از سوی دادگاه منطقه‌ای هلند در سال ۲۰۲۱، اعلام کرد که فشار به سرمایه‌گذاران برای فاصله گرفتن از سوخت‌های فسیلی و گسترش سرمایه‌گذاری در زمینه انرژی‌های پاک را افزایش خواهد داد (Milieudefensie et al. v. Royal Dutch Shell plc, 2021).

۳.۲. تعهدات ماهوی دولت‌ها

هدف نهایی تعهدات ماهوی دولت‌ها این است که منابع انرژی کم‌ترین سهم را در آلودگی داشته باشند. از این رو تعهدات ماهوی دولت‌ها صریحاً بر تأمین انرژی از طریق منابع تجدیدپذیر تأکید دارد. تعهدات ماهوی دولت‌ها در دو سطح قابل بررسی است.

۳.۲.۱. تعهدات ماهوی دولت‌ها در سطح ملی

تعهدات ماهوی دولت‌ها در سطح ملی شامل تعهد به تخفیف (کاهش) و تعهد به انطباق و جلوگیری از نقض حق بر محیط زیست سالم توسط شرکت‌های نفت و گاز می‌باشد.

۳.۲.۱.۱. تعهد به کاهش گازهای گلخانه‌ای و تعهد به سازگاری با تغییرات اقلیمی

از جمله اقدامات مؤثر برای کاهش یا انطباق با تغییرات اقلیمی، اجرای پروژه‌های پاک با سازوکار «توسعه پاک» مندرج در ماده ۱۲ پروتکل کیوتو و سازوکار «توسعه پایدار»^۱ مندرج در ماده ۴، ۶ توافق‌نامه پاریس است (A/HRC/31/52, 2016: 83). حقوق بشر نیز، دولت‌ها را ملزم می‌کند به منظور جلوگیری از تغییرات اقلیمی، سیاست‌های قابل‌قبولی برای تأمین انرژی اتخاذ کنند. حمایت از حقوق بشر مستلزم گذر از سوخت‌های فسیلی به منابع تجدیدپذیر انرژی است (A/HRC/35/13, 2017: 33). این موضوع در پرونده اورگاندا^۲ مطرح شد و دادگاه منطقه‌ای در بند ۴، ۶۶ رأی خود آشکارا به نقش «انرژی‌های سبز» در انتقال به جامعه پایدار تأکید کرده است (Dist. Ct. The Hague June 24, 2015: 4.66). دادگاه تجدیدنظر هلند نیز از دولت هلند خواست با استفاده از سازوکار «توسعه پاک» و «تجارت نشر»، میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای را تا سال ۲۰۲۰ به میزان ۲۵ درصد کاهش دهد (Ct. App. The Hague Oct. 9, 2018: 76).

1. The Sustainable Development Mechanisms (SDM).

2. The State of the Netherlands v Urgenda Foundation, The Hague Court of Appeal, 2018.

توسعه انرژی‌های پاک، از جمله شیوه‌های فعال کاهش (تخفیف) است که برای جلوگیری از رنج بشر طراحی شده‌اند و به کشورها کمک می‌کند تا به تعهدات خود در حمایت از حقوق بشر عمل کنند (Estrin & Kennedy, 2014: 88). دادگاه منطقه‌ای هلند در پرونده اورگاندا اعلام کرد که اجرای اقدامات سازگاری به‌تنهایی وظیفه مراقبت دولت از شهروندان را در مقابل آثار زیان‌بار سوخت‌های فسیلی برآورده نمی‌کند و در نتیجه، تخفیف تنها «راه‌حل مؤثر» است (Dist. Ct. The Hague June 24, 2015: 4.73). باین‌حال تعهد به سازگاری از منظر حقوق بشر توجه بیشتری را جلب می‌کند (Stillings, 2014: 658). سازگاری در عمل به شیوه‌های فعال انطباق با تغییرات اقلیمی اشاره دارد. مهم‌ترین سابقه قضایی در این باره رأی لگاری است. دادگاه در بند هفتم رأی خود از مقامات می‌خواهد فهرستی از اقدامات سازگاری را ارائه دهند (WP No 25501/2015: 3,7). اهمیت برنامه‌های سازگاری از کاپ ۱۶ تا کاپ ۲۵ کنفرانس اعضای کنوانسیون چهارچوب تغییرات اقلیمی همیشه مورد تأکید قرار گرفته است.^۱

۲.۱.۲. ۳. تعهد به حمایت از محیط زیست سالم در برابر اشخاص خصوصی

از دیگر تعهدات ماهوی دولت‌ها در سطح ملی این است که دولت‌ها باید از حق داشتن محیط ایمن و سالم در برابر سوءاستفاده اشخاص خصوصی، به‌ویژه شرکت‌های نفت و گاز و دیگر بازیگران غیردولتی محافظت کنند (A/HRC/31/52, 2016: 65). رویه قضایی نیز این رویکرد را تأیید کرده است. کمیسیون حقوق بشر آفریقا در «پرونده اوگونی» (ACHPR, 2012: 58) و کمیسیون حقوق بشر آمریکایی در گزارش دوم خود در سال ۲۰۱۱، بر مسئولیت دولت‌ها درباره نظارت بر فعالیت‌های استخراجی شرکت‌های نفت و گاز برای جلوگیری از نقض حقوق بشر تأکید کرده‌اند (IACHR, 2011: 315). دولت‌ها باید شرکت‌های بزرگ نفت و گاز را برای اتخاذ سیاست‌های قابل‌قبول تأمین انرژی تشویق کنند تا سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر را آغاز کنند. «لاریسا آلون»، قاضی دادگاه در پرونده «میلیودیفنسی علیه شرکت شل»، تأکید کرد که: «افزون بر دولت‌ها، بخش‌های خصوصی نیز برای تحقق اهداف توافق‌نامه پاریس سهم هستند؛ بنابراین حتی اگر دولت‌ها اقدامی نکنند، شرکت‌ها مسئولیت احترام به حقوق بشر را برعهده دارند و شرکت شل باید سهم خود را برای مهار تهدید تغییرات اقلیمی انجام دهد» (Milieudéfense et al. v. Royal Dutch Shell plc, 2021: 4.4.15). در این قضیه، هفت بنیاد زیست‌محیطی در هلند در آوریل ۲۰۱۹ دادخواستی علیه شرکت نفتی شل به دادگاه منطقه‌ای هلند ارائه دادند و از دادگاه خواستند شرکت نفتی شل را مجبور کند تا در

1. See: Conference of the Parties (COP): 1/CP.16, 3/CP.17, 5/CP.17, 12/CP.18, 18/CP.19, 3/CP.20, 1/CP.21, 4/CP.21, 6/CP.22, 8/CP.24 and 7/CP.25.

سیاست‌های تجاری انرژی خود تجدیدنظر کرده و الگوی تجارت خود را از نفت و گاز به انرژی‌های تجدیدپذیر تغییر دهد. دادگاه هلند در بند ۴,۴,۵۵ حکم تاریخی خود، شرکت نفتی شل را موظف کرد تولید گاز آلاینده دی‌اکسیدکربن را تقریباً به نصف کاهش دهد (Milieudéfense et al. v. Royal Dutch Shell plc, 2021: 4.4.55). چنین تعهدی، شرکت شل را ناگزیر خواهد کرد تا بخش زیادی از فعالیت خود را به انرژی‌های تجدیدپذیر منتقل کند.

۳.۲.۲. تعهدات ماهوی دولت‌ها در سطح بین‌المللی

کشورهای درحال توسعه برای سرعت بخشیدن به تولید انرژی‌های پاک با دو چالش تأمین منابع مالی و دسترسی به دانش و فناوری‌های پاک روبه‌رو هستند. از این‌رو کشورهای توسعه‌یافته به تعهدات زیر متعهد شده‌اند.

۳.۲.۲.۱. همکاری در زمینه انتقال فناوری‌های پاک

در سطح بین‌المللی یکی از مهم‌ترین تعهدات دولت‌ها همکاری در انتقال فناوری‌های مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر است (A/HRC/10/61, 2009: 86). ماده ۴ کنوانسیون تغییرات اقلیمی، مواد ۲، ۶ و ۹ پروتکل کیوتو، بند دوم ماده ۱۰ و بند سوم ماده ۱۱ و ۱۲ توافق‌نامه پاریس بر همکاری‌های بین‌المللی تأکید دارند. همکاری‌های بین‌المللی همچنین یک تعهد حقوق بشری است (Limon, 2010: 580). در گزارش آژانس بین‌المللی انرژی با عنوان «صفر خالص تا سال ۲۰۵۰»^۱ بر لزوم همکاری‌های بین‌المللی برای گسترش سریع فناوری‌های پاک تأکید شده است. تعهد به انتقال فناوری از کاپ ۱۷ تا کاپ ۲۵ کنفرانس اعضای کنوانسیون تغییرات اقلیمی همیشه مورد تأکید قرار گرفته است.^۲ با توجه به قابل پیش‌بینی بودن انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از سوخت‌های فسیلی، دولت‌ها برای جلوگیری از انتشار آلودگی‌های فرامرزی متعهد به همکاری در زمینه انتقال فناوری‌های مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر هستند. به سخن دیگر، دولت‌ها نه تنها خود باید به سمت منابع پاک انرژی روی آورند، بلکه باید به سایر دولت‌ها نیز کمک کنند تا آنها نیز با اتخاذ سیاست‌های قابل قبول تأمین انرژی، محیط زیست و مردم سایر دولت‌ها را با انرژی‌های ناپاک تحت تأثیر قرار ندهند.

1. IEA Net Zero Roadmap to 2050, Special Report, 2021, Interactive [iea.li/nzeroroadmap](https://www.iea.li/nzeroroadmap).

2. See: Conference of the Parties (COP): 2/CP.17, 1/CP.21, 12/CP.21, 15/CP.22, 21/CP.22, 3/CP.23, 13/CP.23, 15/CP.23, 12/CP.24, 13/CP.24 and 14/CP.25.

۳.۲.۲.۲. تعهد به تأمین مالی پروژه‌های اقلیمی

تعهد به تأمین مالی پروژه‌های اقلیمی از کاپ ۱۶ تا ۲۶ کنفرانس اعضای کنوانسیون تغییرات اقلیمی همیشه مورد تأکید قرار گرفته است.^۱ تسهیلات جهانی محیط زیست، صندوق سازگاری و صندوق اقلیم سبز برای کمک مالی به کشورها به منظور اجرای پروژه‌های مقابله با تغییرات اقلیمی ایجاد شده‌اند. نمایندگان دولت‌های شرکت‌کننده در اجلاس به صفر رساندن تولید گازهای گلخانه‌ای^۲ (۲۰۲۱) اذعان کردند که هیچ کشوری به‌تنهایی نمی‌تواند سیاست‌های انرژی خود را از سوخت‌های فسیلی به انرژی‌های پاک تغییر دهد. از این رو اقتصادهای بزرگ جهان باید در این مسیر به سایر دولت‌ها کمک کنند. در اجلاس آمریکا درباره تغییرات اقلیمی (۲۰۲۱) که توسط رئیس‌جمهور آمریکا پس از بازگشت به توافق‌نامه پاریس تشکیل شد، شش بانک به سرمایه‌گذاری در انرژی‌های پاک و به تأمین مجموعاً ۴٫۱۶ تریلیون دلار برای اقدامات سازگار با محیط زیست طی ده سال آینده وعده دادند.^۳ در این اجلاس، ایالات متحده آمریکا قصد خود را برای احیای مجدد مجمع اقتصادهای بزرگ به منظور سرمایه‌گذاری در انرژی‌های پاک و برنامه اقتصادی دو تریلیون دلاری برای سرمایه‌گذاری در بخش انرژی‌های پاک اعلام کرد.

نتیجه

سیاست‌های تأمین انرژی دولت‌ها با توجه به ملاحظات محیط زیستی و حقوق بشری باید «قابل قبول» باشد. مقبولیت از ابعاد چهارگانه امنیت انرژی است و بر تعامل انرژی با حقوق بشر و محیط زیست تأکید دارد. برای قابل قبول بودن سیاست‌های تأمین انرژی، حقوق بشر و حقوق بین‌الملل محیط زیست، دو دسته تعهدات «شکلی» و «ماهوی» را برای دولت‌ها مشخص کرده‌اند. این تعهدات، دولت‌ها را ملزم به استفاده از انرژی‌های پاک و تغییر در سیاست‌های انرژی می‌کند؛ زیرا محاکم و نهادهای حقوق بشری با استناد به حقوق بشر، انطباق یا عدم انطباق تعهدات دولت‌ها را با موازین بین‌المللی بررسی می‌کنند، تا در نهایت دولت‌ها را ملزم به اتخاذ سیاست‌های قابل قبول تأمین انرژی نمایند. آرای دادگاه‌های هلند در پرونده «اورگاندا» و پرونده «میلیودینسی علیه شرکت شل» در این زمینه قابل توجه است. دادگاه‌های هلند با استناد به حقوق بشر، تعهدات توافق‌نامه پاریس را نه تنها بر دولت، بلکه بر شرکت‌های خصوصی نیز تحمیل کردند. این آرای اقلیمی یک پیروزی تاریخی برای صنعت انرژی‌های

1. See: 1/CP.16, paragraphs 2, 4 and 97-101, 1/CP.17, 2/CP.17, paragraphs 126-132, 4/CP.18, 3/CP.19, 5/CP.20, 5/CP.21, 7/CP.22, 6/CP.23, 3/CP.24 and 11/CP.25.

2. IEA-COP26 Net Zero Summit conference on 31 March 2021.

3. Leaders' Summit on Climate, 2021, <https://www.state.gov/leaders-summit-on-climate/>.

پاک و محکومیت آشکار صنعت سوخت‌های فسیلی است. بی‌شک این تحولات، نشان از قدرت حقوق بشر در تغییر تفکر قضایی و نیز تغییر نگرش دولت‌ها نسبت به اصلاح الگوهای نامطلوب در چرخه انرژی دارد. تغییر سیاست‌های انرژی آمریکا در دوران جو بایدن، نمونه بارز دیگری از این ادعاست. انقلاب سبز جو بایدن یک «نقطه عطف» در تحول انرژی است. جو بایدن در دستور اجرایی خود (۲۰۲۱)، تسریع در به‌کارگیری انرژی‌های پاک را یک الزام ناشی از عدالت زیست‌محیطی توصیف کرده است. هدف نهایی عدالت زیست‌محیطی برخورداری از محیط زیست ایمن، پاکیزه و سالم برای بهره‌مندی از حقوق بشر است؛ هدفی که با اتخاذ سیاست‌های قابل قبول تأمین انرژی و حرکت به سمت انرژی‌های تجدیدپذیر محقق می‌شود.

بیانیه نبود تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را شامل پرهیز از دزدی ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

منابع

الف) فارسی

۱. امین‌زاده، الهام؛ بهنام بهنایی (۱۳۹۸). «الزامات حقوقی امنیت انرژی با تأکید بر مخاطرات زیست‌محیطی در صنعت نفت و گاز». *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، دوره نهم، شماره ۳۰، ص ۱۷۳-۱۵۸.
۲. بهجت، جوذا (۱۳۹۴). *امنیت انرژی: رویکرد میان‌رشته‌ای*. تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
۳. سوادکوهی‌فر، ضحی (۱۳۹۱). «دسترسی به انرژی و حقوق بشر». *دادرسی*. شماره ۹۶، ص ۳۲-۲۷. magiran.com/p1132064 (۸ تیر ۱۴۰۱)
۴. صبوری‌پور، مهدی؛ اصغر احمدی (۱۳۹۹). «جرایم محیط زیستی ناشی از کووید-۱۹: جلوه‌ها و کاستی‌ها». *فصلنامه تحقیقات حقوقی (ویژه‌نامه حقوق و کرونا)*، دوره ۲۳، ص ۳۲۸-۳۰۳. https://lawresearchmagazine.sbu.ac.ir/issue_11682_11 (۸ تیر ۱۴۰۱)
۵. عبداللهی، محسن (۱۳۸۹). «تغییرات آب و هوایی: تأملی بر راهبردها و تدابیر حقوقی سازمان ملل متحد». *مجله حقوق دانشگاه تهران*، دوره ۴۰، شماره اول، ص ۲۱۳-۱۹۳. http://sid.ir/fa/VEWSSID/J_pdf/77713890110.pdf (۸ تیر ۱۴۰۱)
۶. موسوی، سید فضل‌الله؛ مهدی پیری‌دمق (۱۳۹۴). «توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر از منظر حقوق بین‌الملل». *مطالعات حقوق انرژی*، دوره اول، شماره ۲، ص ۲۸۷-۲۵۷. https://jrels.ut.ac.ir/article_5721 (۸ تیر ۱۴۰۱)

ب) خارجی

-Books

7. Anaya, S. James (2004). *Indigenous Peoples in International Law*. Oxford University Press, 2nd Edition.

8. Estrin, David; Baroness, Helena; Kennedy, QC (2014). *Achieving Justice and Human Rights in an Era of Climate Disruption*, International Bar Association. 4th Floor, 10 St Bride Street, London EC4A 4AD. ISBN 978-0-948711-35-0.
9. Savaresi, Annalisa; Hartmann, Jacques (2020). "The Impacts of Climate Change and Human Rights: Some Early Reflections on the Carbon Majors Inquiry". In: *Lin J & Kysar DA, Climate Change Litigation in the Asia Pacific*. Cambridge: Cambridge University Press.

-Articles

10. Adelman, Sam (2018). "Human Rights in the Paris Agreement: Too Little, Too Late?". *Transnational Environmental Law*, Vol.7, Issue.1, P1-20
DOI: 10.1017/S2047102517000280.
11. Antkowiak, Thomas M (2014). "Rights, Resources, and Rhetoric: Indigenous Peoples and the Inter-American Court". *University of Pennsylvania Journal of International Law*, Vol.35, No.1, P187-113. <https://digitalcommons.law.seattleu.edu/faculty/432> (Accessed 29 June 2022).
12. Beck, Stuart; Burleson, Elizabeth (2014). "Inside the System, Outside the Box: Palau's Pursuit of Climate Justice and Security at the United Nations". *Transnational Environmental Law*, Vol.3, Issue.1, P17-29 DOI: 10.1017/S2047102514000028.
13. Bratspies, Rebecc (2015). "Do We Need a Human Right to a Healthy Environment?". *Santa Clara journal of international law*, Vol.13, Issue.1, P62-31. Available at: <http://digitalcommons.law.scu.edu/scujil/vol13/iss1/3> (Accessed 29 June 2022).
14. Broto, Vanesa Castán; Kirshner, Joshua (2020). "Energy access is needed to maintain health during pandemics". *Nature Energy*, Vol. 5, Issue.6, P419-421
DOI: 10.1038/s41560-020-0625-6.
15. Faga, Hemen Philip; Uchechukwu Uguru (2019). "Oil Exploration, Environmental Degradation, and Future Generations in the Niger Delta: Options for Enforcement of Intergenerational Rights and Sustainable Development Through Legal and Judicial Activism". *Journal of Environmental Law and Litigation*, Vol.34, P218-186. URI: <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/handle/1794/24686> (Accessed 29 June 2022).
16. Gunnar K. et al (2011). "Energy, Gender and Development. What are the Linkages? Where is the Evidence?". *The World Bank Sustainable Development Network, Research Working Paper 5800*. Available at: <https://openknowledge.worldbank.org/pdf> (Accessed 29 June 2022).
17. Heidari, Negin; Pearce, Joshua M (2016). "A Review of Greenhouse Gas Emission Liabilities as the Value of Renewable Energy for Mitigating Lawsuits for Climate Change Related Damages". *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 55C, P899-908
DOI:10.1016/j.rser.2015.11.025.
18. Tierney, Jessica E; Haywood, Alan M; Feng, Ran; Bhattacharya, Tripti; Otto-Bliesner, Bette L (2019). "Pliocene Warmth Consistent With Greenhouse Gas Forcing". *Geophysical Research Letters*, Vol.46, Issue.15, P9136-9144 DOI: 10.1029/2019GL083802.
19. Levy, Barry S; Sidel, Victor W; Patz, Jonathan A (2017). "Climate Change and Collective Violence". *Health and Human Rights*, Vol.16, Issue.1, P32-40 DOI: 10.1146/annurev-publhealth-031816-044232.
20. Limon, Marc (2010). "Human Rights Obligations and Accountability in the Face of Climate Change". *Georgia Journal of International and Comparative Law*, Vol.33, P545-567. Available at: <https://digitalcommons.law.uga.edu/gjicl/vol38/iss3/5> (Accessed 29 June 2022).
21. Löfquist, Lars (2019). "Is there a universal human right to electricity?". *The International Journal of Human Rights*, Vol.24, Issue.6, P711-723
DOI: 10.1080/13642987.2019.1671355.
22. Meguro, M (2020). "State of the Netherlands v. Urgenda Foundation". *American Journal of International Law*, Vol.114, Issue.4, P729-735 DOI: /10.1017/ajil.2020.52.
23. Daniel, Magraw (2021). "Environmental Justice, Climate Change and the Right to a Healthy Environment in the Biden Administration". 28 April 2021.
DOI: <https://www.universal-rights.org> (Accessed 29 June 2022).
24. Onwuazombe, Ifeanyi I (2017). "Human Rights Abuse and Violations in Nigeria: A Case Study of the Oil-Producing Communities in the Niger Delta Region". *Annual Survey of*

- International & Comparative Law*, Vol. 22, Issue 1, Article 8, P160-115. Available at: <https://digitalcommons.law.ggu.edu/annlsurvey/vol22/iss1/8> (Accessed 29 June 2022).
25. Peel, Jacqueline; Osofsky, Hari M (2018). "A Rights Turn in Climate Change Litigation?". *Transnational Environmental Law*, Vol.7, Issue.1, P37-67 DOI: 10.1017/S2047102517000292).
26. Setzer, Joana; Lisa C. Vanhala (2019). "Climate change litigation: A review of research on courts and litigants in climate governance". *WIREs climate change*, Vol 10, Issue 3. P1-19 DOI: <https://doi.org/10.1002/wcc.580>.
27. Sinden, Amy (2008). "Climate Change and Human Rights". *Journal of Land, Resources & Environmental Law*, Forthcoming, Temple University Legal Studies Research Paper No. 2008-49, Vol. 27, No. 2, P1-17. DOI:10.2139/ssrn.984266
28. Stillings, Zackary L (2014). "Human Rights and the New Reality of Climate Change: Adaptation's Limitations in Achieving Climate Justice". *MICH. J. INT'L L*, Vol.35, Issue.3, P638-670. <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol35/iss3/4> (Accessed 29 June 2022).
29. Van Veelen, Bregje (2018). "Negotiating energy democracy in practice: governance processes in community energy projects". *Environmental Politics*, Vol.27, No.4, P644-665 DOI: /10.1080/09644016.2018.1427824).
30. Watts, M.J (2005). "Righteous oil?: Human rights, the oil complex, and corporate social responsibility". *Annual Review of Environment and Resources*, Vol.30, Issue.1, P373-407 DOI:10.1146/annurev.energy.30.050504.144456.
31. Zimmerer, Jürgen (2014). "Climate change, environmental violence and genocide". *The International Journal of Human Rights*, Vol.18, Issue.3, P265-280 DOI:10.1080/13642987.2014.914701.

-Documents, Resolutions and Reports

32. IPCC (2007). Climate Change 2007-Synthesis Report, adopted at IPCC Plenary XXVII, Valencia, Spain, (IPCC AR4 Synthesis Report), p72.
33. OHCHR (2009). Relationship Between Climate Change and Human Rights, A/HRC/10/61.
34. UIO working paper (2013). The UN Security Council and Climate Change: rising seas levels, shrinking resources and the green helmets, Oslo: Uio Press.
35. United Nations General Assembly (2019). A/74/161, Human rights obligations relating to the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment, paras.4, 43, 55.
36. WHO (2019). A72/15, Health, environment and climate change, para.6.
37. UN Secretary-General (2018). "Secretary-General's remarks on Climate". <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2018-09-10/>.
38. United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) Concluding Observations: E/C.12/EQU/CO/4 (2018). E/C.12/NOR/CO/6 (2020).
39. United Nations Committee on the Rights of the Child (CRC), Concluding Observations: Jordan, CRC/C/ESP/CO/5-6 (2018). CRC/C/NOR/CO/5-6 (2018).
40. United Nations (2021). "Frequently Asked Questions on Human Rights and Climate Change". New York and Geneva United Nations publication, issued by the OHCHR.
41. UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), Concluding Observations: CEDAW/C/KOR/CO/8 (2018).
42. UNHRC Res, A/HRC/31/52 (2016). A/HRC/35/13(2017). A/HRC/31/52(2016). HRC/40/69 (2019). A/HRC/45/34 (2020). A/RES/73/236 (2019). A/HRC/40/55(2019). A/HRC/43/53(2019).

-judgmental procedure

43. ACHPR (2010). Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v. Kenya, ACHPR Comm, No. 276/2003, page 80. paras. 226, 290 and 292.
44. ACHPR (2012). Communication No. 155/96, Social and Economic Rights Action Centre v. Nigeria (Ogoniland case) SERAP v. Nigeria, Judgement No. ECW/CCJ/JUD/18/12.
45. ACHPR (2017). African Commission of Human and Peoples' Rights v Kenya (the 'Ogiek case'), Application No.006/2012, African Court on Human and Peoples' Rights, judgment of 26 May 2017. paras. 196, 227 (page 68).
46. I.C.J (2010). Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgment, I.C.J.

47. IACHR (2010). *Kichwa v. Ecuador*, Petition to the Court, Inter-American Commission on Human Rights, Case No. 12.465 ,60 (April 26, 2010).
48. IACHR (2011). Inter-American Commission on Human Rights. Second report on the situation of human rights defenders in the Americas, para. 315.
49. IACtHR (2012). *Kichwa Indigenous People of Sarayaku v. Ecuador*, Judgment of 27 June 2012, IACtHR Series C, No. 245 [Sarayaku Case].
50. IACtHR (2020). *Caso Comunidades Indígenas Miembros de la Asociación Lhaka Honhat (Nuestra Tierra) vs. Argentina* (Feb 6, 2020), para.208.
51. *State of the Netherlands v. Urgenda Foundation*, ECLI: NL: HR: 2019: 2007, Judgment (Sup. Ct. Neth. Dec. 20, 2019).
52. *Urgenda Foundation v. The State of the Netherlands*, ECLI: NL: GHDHA: 2018: 2610, Judgment (Ct. App. The Hague Oct. 9, 2018).
53. *Urgenda Foundation v. State of the Netherlands* [2015] HAZA C/09/00456689, (Dist. Ct. The Hague June 24, 2015).
54. *Leghari v Federation of Pakistan and others*, Lahore High Court, WP No 25501/2015.
55. *Milieudefensie et al v Royal Dutch Shell*, The Hague District Court 26 May 2021.

The Importance of Clean Energy from the Perspective of Human rights and human Rights Obligations of States in Energy Supply with an Emphasis on judicial Procedure

Waliollah Nasiri

*PhD Student in Public International Law, Islamic Azad University,
Maragheh Branch, Maragheh, Iran*

Hossein Sorayaei Azar*

*Associate Professor, Department of Public International Law, Islamic
Azad University, Maragheh Branch, Maragheh, Iran*

Hojjat Salimi Turkmani

*Associate Professor, Public International Law, Shahid Madani
University of Azerbaijan, Tabriz, Iran*

Abstract

From the perspective of human rights organizations, climate change from fossil fuels threatens a wide range of human rights. As a result, States are not unconditional in adopting energy supply policies and have broad human rights obligations. This research, using a “descriptive-analytical” method and using judicial opinions, seeks to examine the importance and position of clean energy from the perspective of human rights. Also, given the harmful effects of climate change, what obligations do States have in relation to adopting acceptable energy policies? The results of the study show that the principles and rules of human rights and international environmental law have identified two categories of “Substantive obligations” and “Procedural” obligations for States to adopt energy supply policies. The findings show that human rights courts and institutions, citing human rights obligations, have required not only States but even oil and gas companies to reconsider their “energy policies”.

Keywords: Climate change, Greenhouse gases, Clean energy, Human rights, States obligations.

* Corresponding Author

Received: 8 May 2021, Accepted: 20 June 2022

Email: hosseinsorayaiiazar@iau-maragheh.ac.ir

© University of Tehran

Declaration of conflicting interests

The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY) license.